

fundatur in gratia, cuius principium et fons est incarnationis. Tertio, quia nullus homo potuit mereri de condigno reparationem tolius generis humani, et consequenter nec incarnationem, per quam ipsum reparatur. Ex quibus rationibus prima et tertia sunt perspicuae, et habent locum etiam respectu Angelorum, ad quos haec conclusio extendenda est; et mea sententia, etiam principia, in quibus fundatur secunda ratio, communia sunt Angelis; habet vero specialem difficultatem ratio illa, quam in sequenti disputatione commodius tractabo.

4. *Tertia conclusio.* — Tertia conclusio est, de congruo sanctos Patres meruisse incarnationem desiderando, et petendo illam, quia congruum erat ut Deus exaudiret homines sibi amicos et obedientes, et juxta hanc conclusionem explicat in solutione ad primum glossam super id Psal. 32: *Fiat misericordia tua, Domine, super nos, sicut speravimus in te,* dicentem, ibi insinuari desiderium Prophetarum de incarnatione, et meritum impletionis, quod non invenio expresse in aliqua glossa; sumi vero potest ex Glossa ordinaria conjuncta cum interlineari, quae ex Augustino desumpta est super illum Psalmum.

5. In solutionibus argumentorum sola solutio ad tertium est valde notanda, nam specialiter de Virgine inquirit, an meruerit incarnationem, vel concipere Deum. Et respondet D. Thomas non meruisse Virginem ut Deus fieret homo, sed meruisse illum puritatis et sanctitatis gradum, ut congrue posset esse mater Dei. Quae responsio indiget longa expositione et disputatione statim tractanda.

ARTICULUS XII.

Utrum gratia unionis fuerit homini Christo naturalis?

1. *Ad duodecimum sic proceditur.* Videtur quod gratia unionis non fuerit homini Christo naturalis. Unio enim incarnationis non est facta in natura, sed in persona, ut dictum est²; sed unumquodque denominatur a termino. Ergo gratia illa magis debet dici personalis, quam naturalis.

2. *Præterea, gratia dividitur contra naturam; sicut gratuita, que sunt a Deo, distinguuntur contra naturalia, que sunt a principio.*

Ad tertium dicendum, quod gratia unionis non est naturalis Christo secundum humanam naturam, quasi ex principiis humanæ nature

¹ Inf., q. 7, art. 13, ad 2, et q. 34, art. 3, ad 2; et 3, dist. 4, q. 3, art. 2.

² Art. 2 hujus quest.

pio intrinseco. Sed eorum quæ ex opposito dividuntur, unum non denominatur ab alio; ergo gratia Christi non est ei naturalis.

3. *Præterea naturale dicitur quod est secundum naturam. Sed gratia unionis non est naturalis Christo secundum naturam divinam (quia sic conveniret etiam aliis personis), nec etiam naturalis est ei secundum naturam humanam, quia sic conveniret omnibus hominibus, qui sunt ejusdem naturæ cum ipso;* igitur videtur quod nullo modo gratia unionis sit Christo naturalis.

Sed contra est, quod Augustinus dicit in Enchirid.¹: In humanae naturæ susceptione fit quodammodo ipsa gratia illi homini naturalis, qua nullum possit admittere peccatum.

Respondeo dicendum, quod secundum Philosophum, in quinto Metaphys.², natura uno modo dicitur ipsa nativitas, alio modo essentia rei, unde naturale potest aliquid dici simpliciter, uno modo, quod est tantum ex principiis essentialibus rei, sicut igni naturale est sursum ferri; alio modo dicitur esse homini naturale, quod ab ipsa nativitate habet, secundum illud Eph. 2: *Eramus natura filii iræ. Et Sap. 12: Nequam est natio eorum, et naturalis malitia ipsorum.*

Gratia igitur Christi, sive unionis, sive habitualis, non potest dici naturalis, quasi causata ex principiis humanæ naturæ in Christo, quamvis possit dici naturalis, quasi proveniens in naturam humanam Christi, causante divina natura ipsius.

Dicitur autem naturalis utraque gratia in Christo, in quantum eam a nativitate habuit; quia ab initio conceptionis fuit natura humana divinæ personæ unita, et anima ejus fuit munere gratiae repleta.

Ad primum ergo dicendum, quod licet unio non sit facta in natura, est tamen causata ex virtute divinæ naturæ, quæ est vere natura Christi; et etiam convenit Christo a principio sua nativitas.

Ad secundum dicendum, quod non secundum idem dicitur gratia et naturalis, sed gratia quidem dicitur, in quantum non est ex merito; naturalis autem dicitur, in quantum est ex virtute divinæ naturæ in humanitate Christi, ab ejus nativitate.

Ad tertium dicendum, quod gratia unionis non est naturalis Christo secundum humanam naturam, quasi ex principiis humanæ nature

¹ C. 40, post med., tom. 3.

² Text. 5, tom. 3.

nus advertit, non sine causa quæsitum esse de Christo homine, et non de Christo absolute, ut denotetur sermonem esse de supposito divino, non secundum se, sed subsidente in humanitate; Christus enim non existit simpliciter per unionem, sed per eam constitutus est Deus homo, et de illo sic constituto quæritur an sit illi haec unio naturalis.

3. *Naturale multipliciter dici.* — Et hic est tertius terminus hujus tituli, quem D. Thomas in corpore distinguit: dicitur enim aliud naturale, quia manat ex principiis naturæ, sub quo membro comprehendi potest, quidquid est naturæ debitum, aut quidquid est consentaneum, aut proportionatum viribus naturæ, sive semper conveniat, sive non; quo fit ut naturale hic non sumatur prout distinguitur contra liberum, quare D. Thomas hoc loco acceptio illius non meminit. Alio vero modo dicitur naturale, quod a principio nativitatis inest, quod posterius membrum Cajetanus subdividit, nam interdum aliquid convenit a nativitate solum concomitanter secundum durationem, quomodo gratia dicitur concreata Angelis, vel Adæ, vel cæcitas dicitur conjuncta cæco a nativitate; aliquando vero convenit aliquid a nativitate, et ex vi ipsius nativitatis, quomodo dicitur homo nasci in peccato originali et esse natura filius iræ, ad Eph. 2. D. Thomas in articulo indifferenter videtur uti hac voce, et ita simpliciter querit an visio sit aliquo modo naturalis Christo homini.

4. *Prima conclusio.* — Respondet tribus assertionibus. Prima est: gratia unionis non potest dici naturalis homini Christo, tanquam proveniens ex principiis humanæ naturæ. Hanc non probat D. Thomas, quia per se nota est ex supra dictis; intelligit autem non provenire ex principiis humanæ naturæ, non solum quia ab illis non causatur, sed etiam quia nullo modo illi debita est.

5. *Secunda conclusio.* — Secunda conclusio est: haec unio dici potest naturalis Christo homini, tanquam proveniens in humanam naturam, causata a divina natura ipsius Christi; dicitur enim naturale alicui, quod per proprias vires suæ naturæ facit. Et hanc conclusionem extendit D. Thomas ad gratiam etiam habitualem Christi Domini. Nec refert quod haec gratia non proveniat a divinitate in humanitatem necessitate naturæ, sed libere, ut Durandus et alii objiciunt; quia, ut jam dixi, hic non sumitur naturale, ut distinguitur a libero; actus enim amoris Dei viribus naturæ

a voluntate nostra factus dicitur ei naturalis, quamvis libere fiat. Est vero notanda nonnulla differentia inter gratiam unionis et habitualis; gratia enim unionis, cum sit prima omnium in Christo, licet in dicto sensu possit dici naturalis, quia virtute naturali divinitatis fit, non tamen potest dici naturalis, tanquam aliquo modo debita homini Christo, quia nec debetur humana naturae, nec divinae, ut perse constat; at vero gratia habitualis, quia in Christo supponit aliam, non solum est naturalis dicto modo, sed etiam quia debetur humanitati jam unitae; et idem est de omnibus gratiis, quae supponunt Christum constitutum Deum hominem.

6. *Tertia conclusio.* — Tertia conclusio est, hanc gratiam posse dici naturalem, quia ab initio conceptionis fuit collata humanitati, quae etiam extenditur ad habitualis gratiam. Sed circa hanc conclusionem est advertendum, aliud esse loqui de Christo homine, aliud de humanitate ipsa; si enim de Christo homine loquamus, potest dici illi connaturalis haec gratia, non solum concomitante, sicut potest dici connaturalis gratia Angelis, sed etiam quia ex vi illius actionis, per quam fuit homo productus, habet hanc gratiam. Et ratio est, quia haec gratia unionis non supponit Christum in esse Dei hominis, sed constituit illum tanquam terminum suum proprium et intrinsecum; unde, sicut unaquaque res dicitur habere ex vi sua generationis id quod habet per illam, quatenus per illam producitur, ita Christus dicitur habere hanc unionem ex vi sua conceptionis. At vero oportet distinguere in ipsa conceptione Christi ipsam actionem effectivam humanitatis ab actione unitiva. Nam quod dictum est, procedit de actione unitiva, ex vi cuius convenit huic composito, quod est Christus, unio humanitatis ad Verbum, quae est de intrinseca ratione illius, et hoc modo dicitur ei naturalis. Secus vero est respectu actionis productivae humanitatis, nam ex vi ejus, etiamsi intelligatur esse ab Spiritu Sancto et ex Virgine, non habet Christus gratiam unionis, nisi tantum concomitante, quia data est simul cum illa, non ex vi illius, neque ex debito illius, alias humanitati sic formatae, seu effectae, ex vi talis productionis debita esset unio, quod est omnino falsum, quia illae duas actiones non habent inter se naturalem colligantiam, ita ut priori debeatur posterior, sed ex facto habuerunt ex voluntate Dei. Unde fit ut respectu humanitatis non possit dici haec

DISPUTATIO X

In octo sectiones distributa.

DE CAUSIS INCARNATIONIS, PRÆSERTIM MERITORIA.

Diximus de essentia et excellentia hujus mysterii, ubi etiam ostendimus quomodo supernaturale sit, et ad ordinem gratiae super-

riori quodam modo pertineat; sequitur jam ut de illius causis dicamus. Ex quatuor autem causis quae ad effectum aliquem concurrent possunt, materialis et formalis propriæ non habent locum in hac unione, quia non fit in ea compositio materie et formæ, ut dictum est, quanquam extrema compositio, scilicet humanitas et Verbum, possint tanquam causæ vel principia ejus considerari, ut Verbum sit tanquam actus et forma, humanitas vero tanquam subjectum seu materia, quae actuatur; de quibus agendum est cum D. Thoma, q. 3 et 4. De causa autem finali hujus mysterii latissime dictum est supra, in q. 1. Solum ergo superstes dicendum de efficiente, quae in physicam, seu propriæ efficientem causam, et meritoriam distinguuntur, et de utraque dicemus. Et addemus etiam aliquid de causa dispositiva, tum quia conjuncta quodam modo est cum causa meritoria, tum quia D. Thomas, in his articulis, praesertim 10 et 11, has tres causas indicavit.

SECTIO I.

Quæ sit vel esse possit causa efficiens hujus mysterii.

1. Dico primo: Deus et tota Trinitas est causa principalis efficiens hoc mysterium; est conclusio de fide definita in Concil. Lateranens., sub Martino I, can. 2; et in Concilio Lateranens., sub Innocentio III, et habetur in cap. Firmiter, de summa Trin. et fide Cathol., in Concil. Toletan. VI et XI, in confessionibus fidei, et tradit illam frequenter Augustinus, 1 de Trin., c. 4, in Enchirid., c. 38, tract. 10 et 12 in Joan., et passim alii Patres de hoc mysterio disputantes, et sumitur ex Scriptura sacra, in qua ipsi Filio tribuitur humanæ naturæ assumptio, ad Hebr. 2: *Non Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit;* ad Philip. 2, *formam servi accipiens;* assumere autem includit efficere unionem, ut supra dictum est. Patri, propter efficientiam tribuitur, quod miserit Filium suum, ad Gal. 4: *Misit Deus Filium suum factum ex muliere.* Denique Spiritui Sancto appropriatur hoc opus, Luc. 1, et Matth. 1. Ratio vero est, quia omnia opera Trinitatis ad extra sunt indivisa, procedunt enim a tribus personis, ut sunt unus in natura et voluntate, atque adeo in actione et operatione, juxta illud Joan. 5: *Pater meus usque modo operatur, et ego operor;* et Joan. 10: *Que Pater facit, haec et Filius similiter facit,* ut bene explicat Da-

masc., lib. 3 Fidei, c. 14 et 15. At vero hoc mysterium, ut effective procedit a Deo, est unum ex operibus quae ad extra fiunt; ergo.

2. *Secunda conclusio.* — Dico secundo: Deus solus est proxima causa principalis hujus mysterii, nec potuit creatura ulla ad illud concurrere per modum causæ principalis proximæ. Voco autem principalem causam proximam, eam, quae per propriam virtutem intrinsecam operatur, etiamsi sit causa secunda dependens a Deo. Et ita est conclusio certa, et loquendo de facto videtur de fide, ex illis locis Luc. 1: *Spiritus Sanctus superveniet in te;* et Matth. 1: *Quod enim in ea natum est, ex Spiritu Sancto est;* ubi solus Deus assignatur ut causa proxima et immediata hujus mysterii. Et idem sumitur ex modo loquendi Conciliorum omnium, et Patrum de hoc mysterio tractantium. Ratione vero etiam de possibili convinci potest, aliter fieri non potuisse. Primo quidem, quia hec unio facta est ad personam divinam; nulla autem creatura potest habere virtutem principalem et propriam, ut faciat Deum subsistere in aliena natura, nam hoc esset quodammodo subjecere Deum virtuti creaturæ. Et confirmatur, quia nulli naturæ creatæ potest esse connaturale esse unitam hypostaticæ personæ divinæ; ergo multo minus potest esse naturalis virtus efficiendi hanc unionem.

Dices: posset esse virtus supernaturalis, tamen sufficiens et principalis. Sed contra, quia talis virtus deberet esse superaddita, et infusa substantiæ creatæ, quia substantia creata per se ipsum nihil habet supernaturale; esset ergo virtus accidentaria; ergo non posset esse principalis virtus ad efficiendam hanc unionem substantiale, quae est altioris ordinis, quam omnis qualitas supernaturalis, ut supra ostensum est.

3. Ex his rationibus concluditur, si per impossibile posset persona creata terminare alienam naturam, nihilominus tamen unionem inter illa, etiam non posse fieri ab illa creatura, ut a causa efficiente et principali, quia talis unio esset supra omnem naturalen ordinem rerum; nulla autem creatura potest sua virtute, ut principalis causa, immutare hunc ordinem, sicut non potest fingi creatura, quae virtute sua principali separare accidentis a subjecto, illudque ita separatum conservet. Vel sicut etiam non potest persona creata, per solam vim naturalem suæ subsistentiæ, terminare alienam naturam; quia non minus est efficere hanc unionem, quam termina-